

ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΑΧΑΝΗΣ

Το παρόν κείμενο αποπειράται να εξετάσει την επιχειρούμενη θεσμοθέτηση των «κέντρων κράτησης μεταναστών» σε συνάρτηση με το πνεύμα της νέας «κοινωνικής πολιτικής» που κατασκευάζει και επιβάλλει ο κυρίαρχος δημόσιος λόγος στους καιρούς της νεοφιλελεύθερης κυριαρχίας. Μια ορθολογική ανάδειξη των πραγματικών διαστάσεων του υπό ανάλυση θέματος υποδεικνύει καταρχήν δύο ζητήματα: πρώτον, τη συσχέτισή του με τις επιλογές και τις αποφάσεις των κυβερνήσεων του ελληνικού κράτους στο πεδίο της μεταναστευτικής πολιτικής κατά την τελευταία εικοσαετία και δεύτερον, την τοποθέτησή του στο σημερινό κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.

Η κοινωνικοπολιτική συγκυρία αποτελεί μια κρίσιμη παράμετρο της βαρύτητας που αποδίδεται στο μεταναστευτικό ζήτημα στην πολιτική ατζέντα. Με αυτή τη λογική, άλλοτε οι μετανάστες καθίστανται αόρατοι και υφίστανται τις συνέπειες της πολιτικής ως μη απόφασης και άλλοτε συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική ημερήσια διάταξη. Η ελληνική δημόσια πολιτική υιοθέτησε κατά περιόδους και τις δύο επιλογές στοχεύοντας πάντοτε στην εξυπηρέτηση συγκυριακών πολιτικών της διακυβευμάτων.

Η μεταναστευτική πολιτική των κυβερνήσεων του ελληνικού κράτους τα τελευταία είκοσι χρόνια υπήρξε προϊόν κυρίως πολιτικής εκμετάλλευσης και δευτερευόντως κοινωνικής διαχείρισης, με εξαίρεση ίσως τον πρόσφατο νόμο σχετικά με την απόδοση ελληνικής ιθαγένειας σε αλλοδαπούς υπηκόους. Αντί οι κυβερνήσεις να προχωρήσουν στην αξιολόγηση των αναγκών της αγοράς εργασίας και των εν γένει δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών αναγκών της χώρας, επέλεξαν την οικονομική απομύζηση των μη νομίμως εισερχόμενων μεταναστών. Άλλοτε τους ήθελαν αόρατους διευκολύνοντας την απορρόφησή τους στην εκτεταμένη ελληνική παραοικονομία με τις συνακόλουθες απώλειες φόρων και εισφορών. Άλλοτε τους καθιστούσαν

αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον ίδιο τον κρατικό μηχανισμό, απαιτώντας δυσβάσταχτα παράβολα και δυσεύρετα ένσημα για την χορήγηση αδειών διαμονής. Άλλοτε, σε ένα πλαίσιο «ηθικού πανικού», κατασκεύαζαν την εικόνα των μεταναστών ως παραβατικής και υγειονομικής απειλής. Η επιχειρούμενη θεσμοθέτηση των κέντρων κράτησης συντελείται με την αναζωπύρωση της τελευταίας στερεοτυπικής κατασκευής.

Στην παρούσα φάση, ο δεδηλωμένος στόχος της καταπολέμησης της μη νόμιμης μετανάστευσης με όρους παραβατικής και υγειονομικής απειλής υποκρύπτει και πάλι μια υπολανθάνουσα στρατηγική. Η στρατηγική αυτή δεν είναι άλλη από την αλλαγή της πολιτικής ημερήσιας διάταξης και τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης από τις ολέθριες επιπτώσεις της πολύπλευρης κρίσης και μάλιστα με την μετατόπισή της προς έναν ακροδεξιό πολιτικό λόγο. Προωθείται έτσι ένας λόγος που εντείνει, αντί να αμβλύνει, γενικεύσεις και στερεοτυπικές κατασκευές, ένας λόγος που ταυτίζει το σύνολο του μεταναστευτικού πληθυσμού με τον «εγκληματία-υγειονομικά επικίνδυνο-λαθρομετανάστη». Ένας λόγος που δεν διακρίνει ανάμεσα στους ενσωματωμένους και στους κοινωνικά αποκλεισμένους μετανάστες, που δεν αναζητά υπερεθνική λύση σ' ένα κατεξοχήν υπερεθνικό πρόβλημα. Ένας λόγος που δεν στρέφεται προς την καταπολέμηση των κυκλωμάτων εκμετάλλευσης και εγκληματικότητας στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής μιας ευνομούμενης πολιτείας.

Η κατασκευή και η γενίκευση της εικόνας των μεταναστών με όρους παραβατικότητας, ανηθικότητας (εγκληματίες, εκδιδόμενες, κ.ά.) και υγειονομικής απειλής σε συνδυασμό με την κοινωνική και χωροταξική περιθωριοποίηση πολλών – προϊόν ολιγωρίας και αντιφάσεων της ελληνικής δημόσιας πολιτικής – σκιαγραφούν έναν λόγο που, ενδεχομένως, προμηνύει την κατασκευή μιας υπο-τάξης (underclass) στην Ελλάδα. Δηλαδή, μιας περιθωριοποιημένης και ανομοιογενούς σύνθεσης ετεροπροσδιοριζόμενης ομάδας, η οποία ταυτίζεται στο δημόσιο

λόγο με την κοινωνική και υγειονομική επικινδυνότητα. Οι μετανάστες ενδέχεται να αποτελούν την πρώτη πληθυσμιακή κατηγορία η εικόνα της οποίας κατασκευάζεται με αυτούς τους όρους, με επόμενη πιθανότητα κάποια άλλη ευπαθή κοινωνική ομάδα. Στο πνεύμα της νέας αντίληψης για την κοινωνική πολιτική σύμφωνα με την οποία οι περιθωριοποιημένες ομάδες θεωρούνται απολύτως υπεύθυνες για την κοινωνική τους κατάσταση και προβάλλονται ως επικίνδυνες για το κοινωνικό σύνολο, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, θα μπορούσαν κάλλιστα να μετατραπούν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης φτωχών στο μέλλον.¹ Η κατασταλτική αντιμετώπιση παρουσιάζεται ως η μόνη λύση στο κοινωνικό πρόβλημα, και οι μετανάστες ως κοινωνικά ασθενέστεροι αποτελούν το πρώτο πεδίο εφαρμογής της «κοινωνικής πολιτικής» της νέας τάξης πραγμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, ακόμα και σε μια δεινή κοινωνική και οικονομική συγκυρία, η κοινωνική πολιτική οφείλει πρωτίστως να διασφαλίζει το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αναδιανομή των υφιστάμενων (έστω περιορισμένων) υπάρχοντων πόρων, με κριτήριο τον βαθμό ανάγκης και με αξιακό πρόταγμα την κοινωνική δικαιοσύνη. Άλλωστε, η ιδιότητα του πολίτη οφείλει να αποτελεί δευτερεύον ζήτημα για την κοινωνική πολιτική, εφόσον η τελευταία εκλαμβάνεται ως μέσο άμβλυνσης της κοινωνικής ανισότητας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

- 1 Απόστολος Δεδουσόπουλος, «Στρατόπεδα Συγκέντρωσης Μεταναστών – Στρατόπεδα Συγκέντρωσης Φτωχών», στο <http://adedous.blogspot.com/>.

Ο Νίκος Κουραχάνης είναι υποψήφιος διδάκτωρ κοινωνικής πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.